

Nämnden Svenska rum 18.03.2021 § 31

§ 31

Motion om en enhetlig verksamhetsmodell för skolorna för förebyggande av mobbning och våld, hantering av situationer samt myndighetssamarbete

Beredning och upplysningar:
Pippuri Terhi
Enbacka Heidi
Saloranta-Eriksson Outi
fornamn.efternamn@esbo.fi
Växel 09 816 21

Förslag

Bildningsdirektör Rinta-aho Harri

Nämnden Svenska rum ger ett utlåtande enligt redogörelsen till motionen om Mia Laihos, Kari Tolvanens samt 18 andra fullmäktigeledamöters motion om en enhetlig verksamhetsmodell för skolorna för förebyggande av mobbning och våld, hantering av situationer och myndighetssamarbete.

Behandling

Beslut

Nämnden Svenska rum

Förslaget godkändes enhälligt.

Redogörelse

Mia Laiho och Kari Tolvanen samt 18 andra ledamöter har 16.11.2020 lämnat in en motion där de föreslår:

- att det skapas en gemensam, utvidgad verksamhetsmodell för förebyggande och hantering av mobbning och våld i alla skolor i Esbo
- att det i anslutning till detta utarbetas en gemensam verksamhetsmodell, för situationer när ärendet är av sådan art, t.ex. till den grad allvarligt eller svårt, att det inte kan avgöras inom skolans arbetsgemenskap utan att socialmyndigheterna/hälsovårdsmyndigheterna/polisen deltar i behandlingen av ärendet
- att användningen av verksamhetsmodellen följs upp både på skolnivå och för hela Esbos del.

Svar har beretts i samarbete mellan resultatenheten för finsk utbildning och resultatenheten för svenska bildningstjänster. Under beredningstiden har motionen behandlats i en skolsäkerhetsarbetsgrupp med representanter för bildningssektorn, social- och hälsovårdssektorn och polisen.

Ungdomsfullmäktige har gett ett utlåtande till motionen. Ämnet är viktigt och ungdomsfullmäktige anser att speciellt samarbete mellan olika parter och aktörer är mycket viktigt när det talas om förebyggande av mobbning/våld. Ungdomsfullmäktige anser att den presenterade verksamhetsmodellen låter beaktansvärd. Ungdomsfullmäktige har inte ändrings- eller förslag till svaret. Ungdomsfullmäktige ser att det är viktigt att förebyggande av mobbning/våld inte endast lämnar på allmän nivå utan att det även görs något.

Utlåtandet behandlas av utbildnings- och dagvårdsnämnden 10.3.2021 och av nämnden Svenska rum 18.3.2021.

Gemensam plan för förebyggande av mobbning och våld

Enligt läroplanen har eleven rätt till en trygg studiemiljö. I enlighet med lagen om elev- och studerandevård ska det för varje skola utarbetas en elevhälsoplan för hur elevhälsoverksamheten ska genomföras, utvärderas och utvecklas. Planen utarbetas i samverkan med elevhälsan, de studerande och deras vårdnadshavare. Den skolspecifika elevhälsoplanen ska innehålla en plan för skydd av studerande mot våld, mobbning och trakasserier.

År 2020 bereddes för den finska småbarnspedagogiken och undervisningen en enhetlig plan för förebyggande av mobbning "Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – Ei kiusaamiselle" (Mot en stark gemenskap tillsammans – nej till mobbning). Den ersätter tidigare skolspecifika planer mot mobbning och förenhetligar förebyggandet av mobbning och våld inom den finskspråkiga småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samt inom utbildningen på andra stadiet. Inom svenska bildningstjänster finns en enhetlig grund för en plan för att skydda eleverna från våld, mobbning och trakasserier för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samt för utbildning på andra stadiet. De svenska förskoleenheterna, skolorna och gymnasiet utarbetar sina skolspecifika planer utifrån detta. Grunden för planen uppdateras under våren 2021 i linje med den finskspråkiga planen. En direkt översättning är inte till alla delar ändamålsenlig bl.a. på grund av olika organisationsstrukturer.

Planen "Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – Ei kiusaamiselle" presenterades för rektorer i finska skolor och gymnasier 3.12.2020, och genomförandet av planen inleddes genast. Målet med planen är att stärka samhörigheten mellan skol- och läroanstaltsgemenskaper, främja elevernas och studerandenas välbefinnande samt förenhetliga tillvägagångssätten för att förebygga mobbning. Planen innehåller 14 åtgärder, enligt vilka:

- 1.Enheten för småbarnspedagogik, skolan och läroanstalten har en metod för att följa elevernas och studerandenas vardag och ork. Informationen används på många olika sätt för att förebygga mobbning och ingripa i den.
- 2.Enheten för småbarnspedagogik, skolan och läroanstalten har tillgång till olika verktyg för identifiering av sociala situationer och känslor samt för inläring av nya färdigheter. Det är lättare att göra något när man har verktyg att agera med.
- 3.Enheten för småbarnspedagogik, skolan och läroanstalten har regler som hjälper både att förebygga mobbning och att ingripa kraftfullt när problemen redan uppstått.

4. Gruppbildning är vardag och fortgående under hela läsåret vid småbarnspedagogiska en-heter, skolor och läroanstalter. En kontinuerlig gruppbildning stärker gruppens funktions-förmåga, förbättrar atmosfären och ökar trygghetskänslan.

5. Elever som inleder årskurserna 7 och studerande som påbörjar utbildning på andra stadiet känner till elevhälsotjänsterna. Vid gruppträffarna berättas om det gemenskapsfrämjande arbete som utförs i skolan eller läroanstalten (bland annat förebyggande av mobbning) samt om möjligheterna att få individuell hjälp och individuellt stöd.

6. I den grundläggande utbildningen känner alla elever och vårdnadshavare till och har tillgång till ett enkelt sätt att informera om iakttagelser som gäller mobbning.

7. Inom småbarnspedagogiken, skolan och läroanstalten identifieras olika aktörers roller i förebyggandet av mobbning. Verksamheten hör till alla som arbetar i skolan eller läroanstalten.

8. I skolan och läroanstalten finns förståelse och kompetens för ett restaurativt förhållnings-sätt. Det restaurativa förhållningssättet betonar en positiv process som bygger på möten, diskussioner och samarbete och som syftar till att öka förståelsen mellan parterna. Det stärker beredskapen för medling i utmanande situationer på ett konstruktivt sätt som stärker delaktigheten.

9. En elev eller studerande som blivit utsatt för mobbning har en namngiven trygg vuxen som hjälper och stöder vidare.

10. I skolan och läroanstalten deltar alla i förebyggandet av mobbning. På detta sätt stärks det förebyggande arbetet mot mobbning.

11. En elev eller studerande som blivit mobbad har möjlighet att dela med sig av sina erfarenheter och få kamratstöd av andra.

12. Eleven eller den studerande får stöd och handledning i synnerhet i övergångsskeden och övergångssituationer. Övergången från ett utbildningsstadium till ett annat eller till en ny skola är alltid kritiska punkter på lärstigen.

13. Vårdnadshavarna känner till hur mobbning förebyggs i det egna barnets småbarnspedagogiska enhet, skola eller läroanstalt och hur man ingriper mot den.

14. Enheten för småbarnspedagogik, skolan och läroanstalten har ett klart verksamhetssätt för att ingripa i mobbning. Eleverna, vårdnadshavarna och alla vuxna i skolan känner till den överenskomna verksamhetsmodellen.

I fullmäktigemotionen föreslås en enhetlig verksamhetsmodell för att förebygga mobbning. I stället för en verksamhetsmodell har man i planen "Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – Ei kiusaamiselle" sammanställt flera åtgärder för att förebygga mobbning och våld. Planen kan betraktas som en gemensam verksamhetsmodell bestående av flera åtgärder.

Verksamhetssätt för att ingripa i mobbning i skolor och läroanstalter

Esbo har 76 finska grundskolor och 11 svenska grundskolor, där sammanlagt över 30 000 barn och unga studerar. Det finns 10 finskspråkiga dagsgymnasier, ett svenskspråkigt gymnasium och ett

vuxengymnasium i Esbo. Yrkesutbildning ordnas bland annat av samkommunen Espoon seudun koulutus kuntayhtymä Omnia. I Esbos skolor råder nolltolerans mot mobbning. Det innebär att man ingriper också i det minsta osakliga beteendet, och eleverna uppmanas att berätta om de blir mobbade eller upptäcker mobbning. När man ingriper och utreder enskilda fall omsorgsfullt kan man förhindra att de drar ut på tiden och blir allt allvarigare. Alla skolor och läroanstalter i Esbo använder sig av en modell för att ingripa i mobbning. Modellen varierar från skola till skola. Det finns bland annat metoden KiVa-skola, kamratmedlingsprogrammet Verso eller så följer skolan en trappstegsmodell för att ingripa i mobbning. Oavsett vilken modell som används är det upp till varje vuxen i skolan att förebygga mobbning och ingripa i mobbning. I verksamheten betonas förebyggande av mobbning som en del av skolornas och läroanstalternas generellt inriktade elevhälsa. Det innebär en verksamhetskultur som främjar välbefinnandet i hela skolgemenskapen.

I alla skolor har man kommit överens om hur konfliktsituationer ska lösas, vem som ingriper, vilka metoder som ska användas, de vuxnas ansvar, hur vårdnadshavarna ska informeras om saken, hurdan stöd eleverna får, och hur situationen ska följas upp. Skolspecifika modeller för ingripande gör det möjligt att beakta enhetens verksamhetsmiljö. Samma modell för ingripande fungerar inte nödvändigtvis i en liten skola för årskurserna 1–6 och en stor enhetsskola. Till exempel den arbetstid som står till förfogande per skola för experter inom elevhälsan (hälsovårdare, psykolog, kura-tor, läkare) varierar mycket beroende på skolans storlek. I skolorna har det under årens lopp byggts upp fungerande skolspecifika verksamhetsmodeller med överenskomna ansvarspersoner. Skolorna har systematiskt kunnat stärka sin kompetens med tanke på den valda verksamhetsmodellen. Det finns en licensavgift för tillämpningen av metoden KiVa-skolan, som betalas av de skolor som använder metoden.

I enlighet med planen "Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – Ei kiusaamiselle" har småbarnspedagogiska enheten, skolan och läroanstalten ett klart verksamhetssätt för att ingripa i mobbning. Eleverna, vårdnadshavarna och alla vuxna i skolan känner till den överenskomna verksamhetsmodellen. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid kommunikationen då skolorna har olika sätt att ingripa i mobbning. Ur elevens, den studerandes eller vårdnadshavarens synvinkel kan det vara utmanande att ändra verksamhetssätten när man flyttar till en annan skola. Det här förutsätter att man aktivt tar upp mobbning på lektionerna, på föräldramöten och också till exempel på skolornas webbsidor. Utbildningsanordnaren ska följa upp och utvärdera genomförandet av planen mot mobbning som en del av skolans elevhälsoplan.

Verksamhetssätt för att ingripa i våld i skolor och läroanstalter

Mobbning och våld är olika fenomen och tillvägagångssätten för att ingripa i dem är inte helt enhetliga. Som en del av elevhälsoplanen finns anvisningar för förskoleundervisning, skolor och gymnasier för att ingripa i våldssituationer. Anvisningarna har utarbetats i ett förvaltningsövergripande samarbete där utöver bildningssektorn, social- och hälsovårdssektorn och arbetarskyddet även Jorvs barnpsykiatri samt polisen och räddningsverket i Västra Nyland har deltagit. Tyngdpunkten ligger på att förutse och förebygga våldssituationer, vilket inbegriper samarbetet mellan hemmet och skolan, riskhanteringen vid läroanstalten och personalens säkerhetsutbildning.

Verksamheten i en våldssituation styrs av lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen och lagen om yrkesutbildning, enligt vilka rektorn kan vägra en elev att delta i den grundläggande utbildningen för högst den återstående arbetsdagen och i gymnasieutbildning och yrkesutbildning för högst tre arbetsdagar på grund av våldsamt eller hotfullt beteende. I skolornas och gymnasiernas interna anvisning finns ett detaljerat tillvägagångssätt för situationer som äventyrar säkerheten.

Samarbete med aktörer utanför skolan

Förebyggande verksamhet eller andra metoder som skolan använder räcker inte alltid som åtgärder för att få slut på mobbningen eller för att garantera elevernas säkerhet. I skolor och läroanstalter genomförs en så kallad elevhälsans stig där man beskriver verksamhetsmöjligheterna för skolans personal och i vilka situationer det behövs sektorsövergripande samarbete med andra aktörer.

Mobbning kan leda till en situation där man är tvungen att bedöma behovet av barnskyddsåtgärder. Detta bör ske till exempel i en situation där eleven fortsätter att uppföra sig på ett sätt som äventyrar andras säkerhet. Behovet av barnskydd ska utredas om barnets behov av vård och omsorg, omständigheter som äventyrar utvecklingen eller det egna beteendet kräver det. Rektorn, läraren eller en expert inom elevhälsan kan alltid i oklara situationer konsultera polisen eller barn-skyddet, så att eleven inte kan identifieras i sammanhanget, och be om deras åsikt om huruvida det i situationen ska göras en anmälan till polisen och/eller barnskyddet.

De som är anställda inom utbildningsväsendet eller i ett förtroendeuppdrag är trots sekretessbestämmelserna skyldiga att göra en polisanmälan när de på basis av omständigheter som kommit till deras kännedom i sitt uppdrag har anledning att misstänka att barn har blivit föremål för en sådan gärning som enligt 20 kap. i strafflagen är straffbar som sexualbrott samt för en gärning som enligt 21 kap. är straffbar som brott mot liv och hälsa och för vilken det föreskrivna maximistraffet är fängelse i minst två år. Ett brott mot liv och hälsa som avses i bestämmelsen och som medför anmälningsskyldighet är bland annat misshandel. Även gärningar som uppfyller rekvisiten för ett brott som begåtts av en ung person under 15 år ska anmälas till polisen.

I synnerhet när det gäller ingripande i våld inleds ofta sektorsövergripande nätverksarbete. Delaktigheten för de parter som ingår i detta kan inte fastställas i detalj på förhand. Det beror på situationen och fallet vilka aktörer utanför skolan det lönar sig att bjuda in till nätverket. I utredningen av våldssituationer kan utöver skolans elevhälsa också delta till exempel Ankkuri-teamet vid polisen i Västra Nyland, polisens socialarbetare, uppsökande ungdomsarbete, familjesocialarbete och barn-skyddet samt organisationer såsom Stationens Barn rf eller föreningen Non Fighting Generation ry.

Bildningssektorn i Esbo håller på att inleda ett nära samarbete med Stationens Barn rf:s K-0-verksamhet. Det är fråga om verksamhet som utvecklar och sprider en effektivare modell för ingripande i mobbningsituationer. De fall av mobbning som behandlas med hjälp av K-0 är ofta mång-dimensionella: de uppfyller flera brottsbeteckningar, gärningsmannens och offrens roller är oklara och konflikterna sträcker sig också till fritiden och sociala medier. Situationerna har ofta tillspetsats så att samarbetet mellan hemmet och skolan har försvårats. Arbetet sker i

skolan, hemmen och nätverken. Det centrala är att utreda händelseförloppet och alla berörda parter. När situationen stoppas och utreds beaktas individerna, gruppen, skolgemenskapen och vid behov även en ännu större social krets.

Sammanfattning och plan för framskridandet

Planen "Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – Ei kiusaamiselle" förenhetligar den förebyggande verksamheten mot mobbning och våld inom den finska småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen och utbildningen på andra stadiet. Planen innehåller 14 verksamhetssätt för att förebygga mobbning och våld. Personalen stöds genom utbildningar i verkställandet av programmet. Personalen erbjuds möjligheter att utveckla sin kompetens när det gäller att förebygga mobbning och ingripa i våldssituationer. Inom den svenska småbarnspedagogiken och undervisningen uppdateras planen för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasserier våren 2021 så att den överensstämmer med den finska planen.

Alla skolor och läroanstalter ska ha ett klart verksamhetssätt för att ingripa i mobbning. I samband med förnyandet av skolornas och gymnasiernas webbsidor våren 2021 ser man till att det på skolans webbplats finns en skolspecifik verksamhetsmodell för alla skolor och gymnasier. Dessutom förutsätter mobbningsförebyggande verksamhet inskolning och regelbunden information till personalen, de studerande och vårdnadshavarna. Som bäst pågår kampanjen På samma sida, som är gemensam för kommunerna i huvudstadsregionen och syftar till att öka alla aktörers medvetenhet om och gemensamma ansvar för arbetet mot mobbning och våld.

Samarbetet med polisen, barnskyddet och andra samarbetsparter utvecklas kontinuerligt som en del av välfärdsarbetet för barn och unga i Esbo. Inom bildningssektorn finns en arbetsgrupp för skolsäkerhet som för sin del samordnar skolans säkerhetsarbete samt arbetet mot mobbning och våld. Samarbetet med Stationens Barn rf intensifieras. Organisationen erbjuder verksamhet som ingriper i mobbning. Verksamheten ersätter inte skolornas metoder mot mobbning, utan stöder och stärker dem. Den ger ett nytt perspektiv på konflikter, effektiviserar samarbetet och stärker de metoder som konstaterats fungera i andra sammanhang. Mobbning och våld är allt oftare förknippade med sociala medier. I sociala medier sprids saker snabbt till en stor grupp av unga. Esbos bildningssektor utreder möjligheten att utnyttja tjänsten Someturva. Det är fråga om en digital tjänst som hjälper barn och unga att lösa problemsituationer i sociala medier och på andra håll på webben.

I elevhälsoplanen som gäller den enskilda skolan eller läroanstalten beskrivs elevhälsan som helhet samt hur elevhälsans olika tjänster har ordnats och är tillgängliga för de studerande. Elevhälsoplanen innehåller verksamhetssätt för främjande av säkerheten, förebyggande av mobbning och våld samt beredskap för krissituationer. Planen ska följas upp och utvärderas. Skolorna och läroanstalterna bedömer arbetet mot mobbning och våld som en del av bedömningen av elevhälsoplanen åtminstone vid läsårets slut. Om utvecklingsbehov upptäcks i verksamhetssätten, görs behövliga ändringar senast i början av följande läsår.

Beslutshistoria

